

VPRAŠALNIK ZA UČENCE PETEGA RAZREDA O STRATEGIJAH BRANJA IN RAZUMEVANJA BESEDIL

Draga učenka, dragi učenec,

prosimo te, da izpolniš vprašalnik. Vsako vprašanje natančno preberi, premisli in nanj odgovori tako, kot piše v navodilu. Če se pri označevanju odgovora zmotiš, prečrtaj ali zbrisi napačno oznako in označi nov odgovor.

Če česa ne boš razumel/-a ali ne boš prepričan/-a, kako odgovoriti na neko vprašanje, lahko prosiš za pomoč učitelja.

Ime in priimek (oz. šifra učenca): _____

Šola: _____

Spol (obkroži): M Ž

TVOJE STRATEGIJE BRANJA IN RAZUMEVANJA BESEDIL

Obstaja več pristopov k učenju in razumevanju besedil. Nekateri so bolj uporabni kot drugi, odvisno od bralne naloge. Naslednji dve vprašanji predstavita različni bralni nalogi, ki jima sledi seznam teh pristopov oziroma »strategij«. Zanima nas tvoje mnenje o uporabnosti teh strategij pri različnih bralnih nalogah.

Vsako izmed dveh vprašanj se začne s kratkim opisom določene bralne naloge. Nato je navedenih nekaj možnih bralnih strategij. Razmisli o uporabnosti vsake izmed strategij le v povezavi s predstavljeno bralno nalogo. Nekatere strategije so lahko uporabne pri eni bralni nalogi, pri drugi pa ne.

Vsaki strategiji dodeli oceno od 1 do 4. Ocena 1 pomeni, da se ti strategija sploh ne zdi uporabna pri tej bralni nalogi. Ocena 4 pomeni, da se ti strategija zdi zelo uporabna pri tej bralni nalogi.

Isto oceno lahko uporabiš več kot enkrat, če misliš, da je več strategij podobno uporabnih, vendar v vsaki vrstici označi le en kvadratik.

Spodaj je primer vprašanja, ki ga je izpolnil neki učenec. (V tem primeru gre za igranje namiznega tenisa in ne za branje.)

Vprašalnik za učence petega razreda o strategijah branja in razumevanja besedil; uvod, prva in druga bralna naloga: povzeto po spremljevalnih vprašalnikih mednarodne raziskave PISA 2009, priredba Cankar, G., 2013 za projekt *Opolnomočenje učencev z izboljšanjem bralne pismenosti in dostopa do znanja*; besedilo in naloge od 4 do 10: Sandra Mršnik in dr. Nataša Potočnik, Zavod RS za šolstvo

Projekt: Opolnomočenje učencev z izboljšanjem bralne pismenosti in dostopa do znanja

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

Primer vprašanja

Naloga: Želiš izboljšati svoje igranje namiznega tenisa, zato da boš lahko zmagal/-a na lokalnem tekmovanju.

Kako ocenjuješ uporabnost naslednjih strategij za izboljšanje svojega igranja namiznega tenisa?

Možna strategija	Ocena			
	Sploh ni uporabna. (1)	(2)	(3)	Zelo je uporabna. (4)
a) Preberem knjigo o tehniki igranja namiznega tenisa.	■ ₁	✗ ₂	■ ₃	■ ₄
b) S prijateljem vadim igranje namiznega tenisa kar se da pogosto.	■ ₁	■ ₂	■ ₃	✗ ₄
c) Vsako jutro delam splošne rekreacijske vaje.	■ ₁	■ ₂	✗ ₃	■ ₄
d) Gledam profesionalne igralce in poskušam ugotoviti, kakšna je njihova tehnika.	■ ₁	■ ₂	✗ ₃	■ ₄

Vprašalnik za učence petega razreda o strategijah branja in razumevanja besedil; uvod, prva in druga bralna naloga: povzeto po spremljevalnih vprašalnikih mednarodne raziskave PISA 2009, priredba Cankar, G., 2013 za projekt *Opolnomočenje učencev z izboljšanjem bralne pismenosti in dostopa do znanja*; besedilo in naloge od 4 do 10: Sandra Mršnik in dr. Nataša Potočnik, Zavod RS za šolstvo

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport.

**1. Bralna naloga: Informacijo v besedilu moraš razumeti in si jo zapomniti.
Kako ocenjuješ uporabnost naslednjih strategij za razumevanje in pomnjenje
besedila?**

Možna strategija	Ocena			
	<i>Sploh ni uporabna.</i>			<i>Zelo je uporabna.</i>
	(1)	(2)	(3)	(4)
a) Osredotočim se na dele besedila, ki jih z lahkoto razumem.	☐	☐	☐	☐
b) Dvakrat hitro preberem besedilo.	☐	☐	☐	☐
c) Po tem ko preberem besedilo, se o njegovi vsebini pogovarjam z drugimi.	☐	☐	☐	☐
d) Podčrtam pomembne dele besedila.	☐	☐	☐	☐
e) S svojimi besedami povzamem besedilo.	☐	☐	☐	☐
f) Besedilo na glas preberem nekemu drugemu.	☐	☐	☐	☐

2. Bralna naloga: Pravkar si prebral/-a dve strani dolgo in precej zahtevno besedilo o spreminjanju vodne gladine jezera v Afriki. Napisati moraš povzetek. Kako ocenjuješ uporabnost naslednjih strategij za pisanje povzetka tega dve strani dolgega besedila?

Možna strategija	Ocena			
	<i>Sploh ni uporabna.</i> (1)	(2)	(3)	<i>Zelo je uporabna.</i> (4)
a) Napišem povzetek. Nato preverim, ali je vsak odstavek vključen v povzetek, ker mora biti vključena vsebina vsakega odstavka.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
b) Pravilno poskušam prepisati čim več stavkov.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
c) Preden napišem povzetek, čim večkrat preberem besedilo.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
d) Natančno preverim, ali so v povzetku predstavljena najpomembnejša dejstva.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
e) Preberem besedilo in podčrtam najpomembnejše stavke. Nato jih s svojimi besedami napišem kot povzetek.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄

3. Preberi besedilo in reši naloge.

Pluton je postal pritlikavi planet

Američan Clyde Tombaugh je odkril Pluton leta 1930. Takrat je bil to najmanjši, najhladnejši in najbolj oddaljen planet od Sonca. Kar 248 let traja, da obkroži Sonce. Sestavljen je iz kamnitega jedra, ki ga obdaja debela plast ledu. Ima štiri lune. Plini v njegovem ozračju predvidoma zmrznejo, ker je najbolj oddaljen od Sonca, ter se spet uplinijo, ko je bliže Soncu.

Zaradi svoje majhnosti ter sploščene orbite je Pluton od vsega začetka izstopal med planeti. Težave z razvrščanjem so se začele, ko so astronomi začeli odkrivati podobna nebesna telesa v njegovi bližini – pas, v katerem krožijo telesa, so imenovali Kuiperjev pas. Leta 2005 so v tem pasu odkrili Erido – telo, ki je po velikosti večje od Plutona. Je to nov planet?

Mednarodna astronomska zveza je na zasedanju leta 2006 najprej nameravala povečati število planetov v Osončju, potem pa so se odločili spremeniti definicijo planeta. To je pomenilo zmanjšanje njihovega števila z devet na osem. Tako sedaj med planete spadajo Merkur, Venera, Zemlja, Mars, Jupiter, Saturn, Uran in Neptun, med pritlikave planeta pa Pluton in Erida.

Novica o novi definiciji se je hitro znašla v medijih in vzbudila nemalo zanimanja, pa tudi neodobravanja. Kljub temu si je nova opredelitev planeta našla prostor v učbenikih in novejših astronomskih knjigah.

(Zvonka Kos, Naravoslovna solnica, letnik 12, št. 2 (2008), str. 11.)

4. naloga

Kdaj so odkrili Pluton?

Zakaj je Pluton od vsega začetka izstopal med planeti?

Katero telo v Kuiperjevem pasu je večje od Plutona?

5. naloga

Katere podatke o Plutonu izvemo iz izhodiščnega besedila?

Če je trditev pravilna, na črtico napiši P, če ni pravilna, napiši N.

V besedilu izvemo,

- ___ kako je Američan Clyde Tombaugh odkril Pluton,
- ___ kakšna je sestava Plutona,
- ___ koliko lun ima Pluton,
- ___ kako je Mednarodna astronomska zveza opredelila Pluton,
- ___ da se za novico ni nihče zanimal.

6. naloga

Namen besedila je predvsem razložiti,

- a) kako Mednarodna astronomska zveza rešuje težave.
- b) kaj je planet.
- c) kako plini okrog Plutona zmrznejo.
- d) zakaj so Pluton preimenovali v pritlikavi planet.

7. naloga

S pomočjo besedila pojasni, zakaj plini v ozračju Plutona zmrznejo?

8. naloga

Avtorica besedila navaja, da so se z novimi odkritji začele težave pri razvrščanju planetov.

Kateri podatki iz besedila to potrjujejo?

Opis instrumenta

Vprašalnik za učence petega razreda o strategijah branja in razumevanja besedil je sestavljen iz dveh delov. S prvim delom, ki ga je dr. Gašper Cankar z Državnega izpitnega centra povzel po spremljevalnih vprašalnikih mednarodne raziskave PISA 2009, zberemo informacije o tem, katere bralne učne strategije učenci prepoznavajo kot koristne pri reševanju posameznih bralnih nalog (razumevanje, pomnjenje, povzemanje). Učenci za vsako ponujeno strategijo izberejo stopnjo uporabnosti (od 1 do 4). Tako ugotovimo, katere strategije najpogosteje uporabljajo.

V drugem delu, katerega avtorici sta Sandra Mršnik in dr. Nataša Potočnik, pa ugotavljamo, kako poglobljeno učenci razumejo avtentično neumetnostno besedilo (iz Naravoslovne solnice). V ta namen jim zastavljamo vprašanja prve, druge ter tretje ravni razumevanja (po S. Pečjak).

1. raven – razumevanje besed, ki se pojavijo v besedilu. Vprašanja po branju zahtevajo reprodukcijo ali prepoznavanje določenih prebranih ali naučenih vsebin. Ne zahtevajo zahtevnih miselnih procesov, gre za (skoraj) dobesedno obnovitev podatkov (npr. Kdo, kdaj, kateri, koliko, kaj je to ...); 2. raven – interpretativno razumevanje ali razumevanje s sklepanjem, bralec dojame bistvo sporočila/besedila, povezanost med deli besedila, sklepa/presoja na podlagi podatkov. Obnovi po svojih besedah, izlušči rdečo nit/temo, nadaljuje začetno misel/temo, predlaga rešitve, napove posledice; 3. raven – kritično in ustvarjalno ali uporabno razumevanje – učenec zna pridobljeno znanje uporabiti, torej je sposoben miselne vzorce, grafe, preglednice prevesti v besedilo, podatke uporabiti v drugih besedilih ali situacijah, analizirati besedilo, preoblikovati daljše besedilo v krajše ... Vprašanja so usmerjena v uporabo pridobljenega znanja v novih primerih (Pečjak, Gradišar, 2012).

Naloge so sestavljene tako, da prvi dve preverjata prvo raven razumevanja, naslednje tri naloge drugo raven, zadnji dve nalogi pa tretjo raven razumevanja. V skladu s tem so točkovane naloge, število možnih točk je 21.